

עת"א 639/03/15 - א פ נגד וועדת השחרורים, היועץ המשפטי לממשלה

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עת"א 639-03-15 א פ] נ' וועדת השחרורים ואח'

לפני
כב' הנשיא אברהם טל, אב"ד כב' השופטת זהבה בוסתן כב'
השופט ד"ר שמואל בורנשטיין

העותר
נגד
המשיבים
א פ
1. וועדת השחרורים
2. היועץ המשפטי לממשלה

פסק דין

בפנינו עתירה כנגד החלטת ועדת השחרורים המיוחדת ביושבה כוועדת קציבה (להלן: "**הועדה**"), מיום 25.01.15, אשר דחתה את בקשת העותר להמליץ בפני נשיא המדינה על קציבת 4 עונשי מאסר עולם שהוא מרצה.

1. העותר יליד 1954, מרצה מיום 19.04.90 עונש של 4 מאסרי עולם בתוספת 20 שנות מאסר בפועל. בגין הרשעתו ב- 4 מעשי רצח ו- 3 עבירות של ניסיון לרצח, מתוכם ריצה 25 שנות מאסר.

2. העותר מאובחן כחולה בסכיזופרניה פרנואידיית מזה שנים רבות ויש לו עבר פלילי מכביד ביותר הכולל 18 הרשעות קודמות בגין עשרות אישומים בעבירות רכוש, איומים, היזק לרכוש במזיד ותקיפת שוטר במילוי תפקידו.

החלטת הועדה:

1. לאור המסמכים הרפואיים, העותר מאובחן כיום כחולה נפש הסובל מסכיזופרניה פרנואידיאלית. הוא נמצא במעקב פסיכיאטרי צמוד ואמור לקבל באופן קבוע טיפול תרופתי, אך הוא לא מתמיד בקבלת הטיפול ולא משתף פעולה, הוא אינו מאוזן והדבר בא לידי ביטוי בהתנהגות אלימה ומסוכנת.

עמוד 1

2. מדוחות גורמי הכלא עולה שהעותר לא מגלה כל תובנה למהות מעשיו ואף כשנשאל אם יחזור עליהם במידה ויהיה בחוץ ויפגוש ברחוב הומוסקסואלים, השיב כי בוודאי שיעשה כן ואף תיאר מה יעשה.
3. בשל מצבו העותר לא עובר תהליכי טיפול המקובלים בכלא, ואין לגביו גם כל תכנית שתוביל לפתרון במצבו.
4. נוכח עבירותיו החמורות של העותר, העונש הכבד שהוטל עליו על ידי בית המשפט, נוכח מצבו והמסוכנות הנובעת מהתנהגותו, אין מקום להמליץ בפני הנשיא על קציבת עונשו, כפי שהחליטו ועדות השחרורים שדנו בעניינו בעבר.
5. הוועדה ערה למצבו הנפשי של העותר, למגבלות הטיפוליות האפשריות נוכח זאת. אילו היה במדינה מוסד סגור לכל החיים לאנשים מסוגו של העותר זה היה מקום שניתן היה להחזיק אותו בו, אך כידוע אין בנמצא מוסד כזה ובחירת חלופה אחרת לאור הנסיבות, מסוכנת מאוד לציבור.

נימוקי העתירה:

1. החלטת הוועדה בלתי סבירה ובלתי חוקתית בנסיבות המיוחדות של העותר.
2. עמדת הוועדה לפיה אין להמליץ על קציבת עונשו של העותר נוכח מסוכנותו, שנובעת ממצבו הנפשי וחומרת המעשים, שגויה, בלתי סבירה ובלתי חוקתית, נוכח מצבו הנפשי והקושי המתעורר בהחזקתו בתנאי כליאה ונוכח העובדה שבנתוניו הקשים של העותר, גם קציבה של עונשו רחוקה מלסכן את הציבור.
3. המסמכים הרפואיים לגבי העותר מלמדים על קיומה של מחלת נפש לפחות סמוך לשנת 1990. העותר נכנס ויצא פעם אחר פעם מאשפוזים רבים ונוספים בשל התדרדרות חוזרת ונשנית במצבו הנפשי וגילוי של סימנים פסיכיאטריים מובהקים.
- מצבו מתייזב רק באמצעות טיפול תרופתי אנטי-פסיכוטי. תוצאות הטיפול הן קשיים של ממש ביכולת התפקוד שלו, חוסר יכולת לישון, לעבוד או ללמוד ולא בכדי העותר נראה מבוגר מגילו, שכן הטיפול התרופתי - הפסיכיאטרי רב השנים נותן בו את אותותיו.
4. מלבד מחלת הנפש העותר סובל גם "מתסמונת פרקינסונית" וממחלות ממושכות שונות.
5. כעולה מהדיווחים הרפואיים מזה למעלה משני עשורים קיים קושי בשיקומו של העותר בכלא ואין כל סיכוי של ממש שיוכל בעתיד להשתלב במסגרות חינוך ותעסוקה, או שיהיה ניתן לדרבנו לפנות לגורמי טיפול.
- סיכויי שיקומו של העותר בכלא קלושים בשל נתוניו הדלים, מחלת הנפש ממנה הוא סובל, הטיפול התרופתי התדיר שהוא מקבל ובשל העובדה שאין בשב"ס מסגרות טיפוליות - שיקומיות מתאימות עבורו.
6. העותר מצוי במלכוד קשה כאשר מחד הטיפול התרופתי שומר עליו מפני התדרדרות קשה במצבו הנפשי אך מונע ממנו לתפקד כאדם או כאסיר "נורמלי".

7. למרות העדר יכולתו של העותר להשתלב במסגרות בכלא, התנהגות חיובית, ללא בעיות משמעת וחמ"ן שלילי, ובדיקותיו נקיות מסמים. מצבו הנפשי של העותר יציב זמן רב והוא מקיים סדר יום תקין הכולל לימוד, קריאה ותפילה בבית הכנסת בכלא והוא מצוי בקשר טלפוני עם אחיותיו שתומכות בו.
8. דחיית בקשת העותר לקציבת עונשו משמעה הותרתו בכלא עד יום מותו, ללא כל תקווה להשתחרר. מכיוון שלשב"ס אין את הכלים לשקמו תנאי מאסרו קשים בהרבה משל אסיר עולם אחר בריא.
9. החלטת הוועדה שגויה וחוסר סבירותה מתבטא בשני היבטים, בהיבט המשפט החוקתי ובהיבט הפרקטי.
10. הוועדה העניקה משקל יתר לשיקולי המסוכנות, למרות שמשקל המסוכנות פחות בשלב זה של קציבת העונש מאשר בשלב הדיון בשאלת שחרורו המוקדם.
11. קציבת עונשו של העותר לא מסכנת את הציבור. מסעיף 29 לחוק שחרור על תנאי ממאסר (להלן "החוק") ונתוניו של העותר עולה שבסמכות הוועדה לקצוב את עונשו ל- 50 שנות מאסר (30 בגין מאסרי העולם + 20 שנה בגין ניסיונות הרצח במצטבר). העותר ריצה 25 שנות מאסר והוא בן 60, ובמידה וייקצב עונשו תאריך שחרורו צפוי בשנת 2040, כשהעותר בן 85, ושחרורו המוקדם צפוי בשנת 2024 כשהעותר בן 70 לערך. בנסיבות אלה נחלשת הטענה בדבר סיכון לציבור מצד העותר.
12. לשיטת הוועדה לנוכח השילוב בין המעשים החמורים בהם הורשע העותר ומצבו הנפשי הרי שהמקום הראוי לעותר הוא "מוסד סגור לכל החיים", קרי, הוא לא ראוי לחזור לחברה לעולם. זהו עונש מאסר עולם ללא כל תקווה, הרסני וקשה. עונש מאסר עולם ללא קציבה פוגע בכבודו של אסיר כאדם, פוגע בגיעה נפשית קשה, והופך את חייו בכלא ללא אנושיים וכתוצאה מכך מקשה על ניהול תקין של בית הסוהר. מדובר בהפרה של סעיף 3 לאמנה האירופאית בדבר זכויות אדם האוסרת על הטלת עונש משפיל ובלתי אנושי. עונש מאסר עולם ללא קציבה הוא בלתי ראוי שכן זכות הקציבה נגזרת מהזכות לכבוד, מכוח חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, ונובעת משתי זכויות בסיסיות של אסיר: הזכות לתקווה והזכות לכפרה.
13. לפני מספר חודשים נכנס לתוקפו תיקון מס' 14 לחוק כשבסעיף 30 לחוק המתוקן הוענקה לביהמ"ש שהרשיע נאשם ברצח הסמכות לקבוע בגז"ד של אסיר עולם כי הוא הורשע ברצח "חריג בחומרתו" ובנסיבות אלה וועדת השחרורים המיוחדת לא תוכל להמליץ על קציבת העונש לתקופה הקצרה מ- 40 שנות מאסר.
- התיקון מבטא החמרה עונשית אולם הוא מביע עמדה כי גם במקרים חריגים בחומרתם ניתן לקצוב את העונש.
14. נוכח האמור החלטת הוועדה מעוררת קושי, שמחריף נוכח מחלת הנפש ממנה סובל העותר, שכן הוא לא יכול לעבור טיפול ושיקום בכלא. בניגוד לאסיר עולם בריא העותר, נוכח מצבו, לא יכול להוכיח לוועדה שהוא ראוי לקציבת עונשו.
15. במהלך הדיון טען ב"כ העותר שגם לפי דעת הוועדה העותר לא צריך להיות בכלא אלא במוסד טיפולי סגור, שלא נמצא היום. העותר לא עובר הליכים טיפוליים בבית הסוהר בשל מצבו ואין לשב"ס טיפול לתל.

לטענתו, מבחינה מעשית העותר לא אמור להשתחרר לפני שיגיע לגיל 70, בשנת 2024, ורק אז יהיה ניתן לשקול את שחרורו למוסד מתאים למצבו הנפשי.

תגובת המדינה:

1. אין לעותר זכות מוקנית לחנינה ואין לו כאסיר עולם זכות מוקנית לקציבת מאסר עולם.
הליך הקציבה הוא הליך של חסד ורחמים, קל וחומר נכונים הדברים במקרה זה, כשמדובר בקציבת עונשו של מי שמרצה 4 מאסרי עולם במצטבר ו-20 שנות מאסר נוספות במצטבר למאסרי העולם וכאשר מדובר במי שבמו ידיו נטל את חיי הוריו ללא רחמים, בברוטליות ובאכזריות שאין למעלה מהן. בעניינו קיים קושי להפעיל מידות של חסד ורחמים כאשר מדובר במי שהתעלל בגופות הוריו.
2. היות והליך ההמלצה על קציבה הוא הליך מיוחד לא ניתן לשרטט באופן מדויק את אמות המידה ואת השיקולים והנתונים שעל הוועדה המיוחדת לשקול בבחינתה בקשות קציבה. למעשה זו בחינה חברתית וערכית תוך הבטחת טובת הציבור הכוללת גם את השמירה על שלומו ובטחונו.
3. לא ניתן להחיל באופן אוטומטי את כללי המשפט המנהלי החלים ברגיל על החלטותיהן של שאר רשויות המינהל ולפיכך, אף היקף שיקול דעתו של ביהמ"ש להתערב בהחלטות בנושא חנינה מצומצם ביותר, מה גם שמדובר בהליך זה על וועדה ממליצה בלבד.
4. בחינת מכלול הנתונים האישיים של העותר מלמדת שהוא אינו ראוי לקציבת עונשו ועודנו מסוכן לציבור.
מסוכנותו נובעת מנסיבות ביצוע העבירות, כאשר ביצע 4 מעשי רצח מתוכננים ואכזריים של 4 אנשים שונים, ובהם שני הוריו, ואף פעל באופן מתוחכם כדי להיפטר מגופות הוריו.
מסוכנות העותר נובעת ממחלת נפש שיכולה ליצור חזקה למסוכנות מוגברת וליצור נטל שכנוע גבוה יותר לסתור אותה מאשר אצל אסירים רגילים.
5. שיקול המסוכנות הינו שיקול לגיטימי בשקילת המלצת הקציבה, הוא חלק בלתי נפרד מהבחינה החברתית ערכית של הפעלת סמכות החנינה שמחד קיימים בה שיקולי חסד ורחמים שטמון בהם יסוד המחילה והסליחה ומאידך כוללת שיקולים הנוגעים לטובת הציבור בכללותו הכוללת גם שמירה על שלומו ובטחונו. לפיכך, יש לדחות את טענת ב"כ העותר שהוועדה אינה מוסמכת לשקול שיקול זה.
6. סעיף 29(ד) לחוק מאפשר לוועדה לשקול גם שיקולים הקשורים לנסיבותיו האישיות של העותר. מדובר בעותר בעל אישיות מורכבת, שהוגדר ע"י ביהמ"ש כאדם לא נורמלי, הגם שמבחינה משפטית פסיכיאטרית הוא נמצא כשיר לעמוד לדין. כל עוד אין פתרון ומענה טיפולי לעותר לא ניתן לאיין את מסוכנותו.
7. העותר לא הוכיח כל שינוי מבחינת הבנת חומרת מעשיו ולא הרים את הנטל הדרוש להוכיח ששינה את

תפיסתו ומסוכנותו לציבור. הוא הצהיר שאם יגיע לסיטואציה דומה הוא ישוב ויבצע את אותו מעשה, כך שלא חלו שינויים בתפיסתו ובמניעיו.

8. לעובדה שהעותר לא יכול לקחת חלק בהליכים טיפוליים, נוכח מצבו הנפשי והרפואי, אין משקל של ממש, שכן הבחינה הינה אם הוא בנתונו מסוכן או לאו.

מתן פרשנות מקלה למונח מסוכנות והתייחסות רק לנתונים סובייקטיביים של העותר, שהוא חולה נפש שאינו מסוגל לשקם עצמו, אינו עולה בקנה אחד עם "טובת הציבור" וביטחונו.

9. הוועדה צדקה כשהעדיפה את האינטרס החברתי על האינטרס של העותר, שכן במבחן האובייקטיבי אין חולק שהעותר לא עבר כל הליך טיפולי משמעותי ואפקטיבי ולכן בצדק קבעה הוועדה שבעניינו המסוכנות היא שיקול מכריע.

10. במהלך הדיון בפנינו טען ב"כ המשיב שהעותר חוזר ומצהיר שיפגע באנשים ונסיבות ביצוע העבירות לא מאפשרות קציבת עונשו לאור המסוכנות הברורה והאינהרנטית שקיימת ממנו.

דין והכרעה

1. סעיף 29 לחוק שחרור על תנאי ממאסר תשס"א 2001 קובע בס"ק (ד) שוועדת השחרורים המיוחדת (להלן "הוועדה") תשקול לצורך המלצתה לנשיא המדינה אם לקצוב את עונשו של אסיר עולם שיקולים עונשיים שמתייחסים לטיב העבירה, לנסיבותיה ולתוצאותיה וכן לנסיבות האישיות של אסיר העולם.

2. מהאמור לעיל עולה שגם אם הליך החנינה ע"י נשיא המדינה הוא הליך של חסד ורחמים כפי שנקבע, בין השאר, בדג"צ 219/09 שר המשפטים נ' ניר זוהר, הרי בהפעלתה מתערבבים שיקולים שנוגעים לטובת כלל הציבור.

3. נסיבות ביצוע מעשי הרצח והניסיונות לרצח כמתואר בפסה"ד נושא מאסרו של העותר מעידות על מסוכנותו של העותר. כך במיוחד הם פני הדברים כאשר לפי דוחות גורמי הטיפול בעותר במהלך מאסרו, שהוצגו בפני הוועדה ובפנינו, העותר חוזר ומצהיר שאם יגיע למצב שבו היה בזמן ביצוע המעשים נושא מאסרו הוא יחזור עליהם.

4. למסוכנות שנובעת ממעשי העותר נושא מאסרו מצטרפת העובדה שהעותר לא עבר כל הליך טיפול במהלך מאסרו שיגרום לו לשנות את תפיסתו בכל הקשור למעשיו. גם אם הדבר נגרם בשל מצבו הנפשי של העותר וגם אם הוא לא יוכל להשתלב בטיפול כזה בעתיד, אין בכך כדי להצדיק את קציבת עונשו לאור מסוכנותו.

5. איננו מקבלים את עמדת ב"כ העותר לפיה יש להמליץ על קציבת עונשו של העותר שכן גם אם כך יומלץ העותר ישוחרר על תנאי לא מוקדם משנת 2024, כשיהיה בן 75, ואז לא יהיה מסוכן לציבור.

הוועדה צריכה לבסס את החלטתה אם להמליץ לנשיא המדינה על קציבת עונש מאסר עולם על בסיס

השיקולים העונשיים ונסיבותיו האישיות של האסיר בזמן מתן ההמלצה, מבלי להתחשב במועד שחרורו על תנאי אם תתקבל המלצת הקציבה ואם הוא ימצא באותו זמן ראוי לשחרור על תנאי שכן נתונים אלה אינם חלק מהשיקולים שעל הוועדה לשקול לפי סעיף 29(ד) לחוק.

6. כך הם פני הדברים במיוחד כאשר במשך 25 שנות מאסר לא פחתה מסוכנותו של העותר ולאור הצהרותיו החוזרות ונשנות שיחזור על מעשיו אם יינתן לו לעשות כן.

7. אף אנו, כמו הוועדה, לא מתעלמים ממצבו הנפשי של העותר אך אין בו, גם אם הוא מונע ממנו לקבל טיפול במהלך מאסרו, כדי להצדיק המלצה על קציבת עונשו של העותר לאור האינטרס הציבורי שיש בהגנה על הציבור מפניו לאור מסוכנותו.

8. כמו כן, איננו מקבלים את טענת העותר בכל הנוגע להעדרו של מוסד טיפולי סגור היכול לשמש תחליף להחזקתו בבית הסוהר.

אכן, יתכן שראוי היה שיוקם מוסד סגור המתאים לאנשים כדוגמת העותר, אך אין בעובדה שמוסד מסוג זה לא קיים כדי להצדיק את קציבת עונשו של העותר.

9. אנו דוחים את העתירה.

ניתן והודע היום, כ' בתמוז תשע"ה, 07/07/2015 במעמד ב"כ הצדדים.

ד"ר שמואל בורנשטיין,
שופט

זהבה בוסתן, שופטת

אברהם טל, נשיא
אב"ד